

Táj-érték-karakter kiemelése építészeti eszközökkel

Kortárs spanyol építészeti beavatkozások a táj értékelésére

A kortárs spanyol építészettel foglalkozó kutatásaink kapcsán többször előkerült a látványosságot tekintve nem olyan meghatározó, de tervező-módszertani vonatkozásában láthatóan az ibériai építészek-tervezőirodák portfólióját mindig jellemzően kiegészítő tájépítészeti alkotások. Áttekintésünk az építészeti beavatkozások felől vizsgálja az elsődlegesen csendesen visszahúzódo, szinte csak a háttérrel jelentő alkotói magatartást – mintegy a témaválasztással azonban deklarálja, hogy a kortárs építészeti kifejezőmód ezen építési szegmensben markánsan, magas alkotói minőséggel jelenik meg.

Témaáttekintésünk logikusan irányulhatna a vízparti fejlesztésekre, hiszen Spanyolország esetében messze-ménően indokolt ezen tematikus terület kifejtő vizsgálatát – nem csak a turisztikai vonatkozások tekintetében, hanem a lakosság ország-területen belüli eloszlása miatt is. Elemzésünkben azonban inkább a „belső területek”-en végzett tájépítészeti alkotásokra koncentrálnak. A tájértéket szinte kiemelő, kevés eszköztárral dolgozó minimalista tervezői attitűdtől a sűrű városi közegben létrehozott, a táj emlékeztetőhöz-idejához kötődő urbánus intervenciókig széles skálát átfogva.

Az építészethez kötődő tájépítészeti alkotások legismertebb nemzetközi példáját még a ’90-es évek Spanyolországában hozta létre Enric Miralles alkotórsával, Carme Pinos-szal. Barcelonától északnyugatra található kisváros egykori kőbányájának hátramaradt vájat-völgyeibe illesztett emlékpark ligetes kialakítása alig mutat valamit a felhagyott ipari időszakból. Maradtak viszont a talált felületek és anyagok: a kitermelő teraszokból intímabb térszónák, a tört kövekből fémhálóbba rakott gablon-támfalak, a vasúti talpórakból közlekedőfelületbe rakott burkolat lett. Egy ipari terület közvetlen zájával a természeti táj vonzó ólében csendes találkozási közeg jött létre.

Enric Miralles

Carme Pinos, Városi köztemető
Igualada, 1984–1994

EMF landscape architects

(M. Franch, E. Micaló, M. Llenas),
Coll de Can Massana, Montseirrat, Barcelona, 2004

Az EMF tájépítész iroda különleges természeti környezetbe illesztett terület-rehabilitációja az emberi kéz alkotta sebet gyógyítja be a topográfia elemzésével és e fundamentális ismeret következetes módszertani továbbvitélével. A Monserrati Nemzeti Park területének szélén húzódó autótúrista-parkolójának közönséges föld-bevágását a környezet jellemzően teraszos struktúrájával építették át. A gépkocsiforgalom szűkített területfoglalása mellett a kiáradulni vágyók számára átmeneti zónát hoztak létre: az öböl lépcsőzetes feltöltésével kisebb térmagasság-elemekre bontották a durva tájsébet – intenzív növényzet-telepítéssel pedig nem csak a turistáknak árnyat adó helyeket, hanem az erdős területhez is közelítő átmeneti helyet hoztak létre természeti és emberi környezet között.

A táj látványának mediatív szemlélésére teremt lehetőséget egy kisvárosi tér rendezésénél a Hidalgo-Hartman építészpáros. A Pireneusok déli lábánál, a vulkanikus képződményeiről híres Olottól észak-keletre található Castellfollit mikrourbánus peremfelületén létrejött tér-rendezésnél a bazalt anyag-dominanciáját vették alapul a tervezők. A rusztikus betonfelületek mélyszürke színe, a masszív kubusokból alkotott terelemek, a térfelületekbe üregszerűen vájt síkok a hely identifikációjához kötődő elemek. Nem közvetlen megidézésről van szó – a lánc-hegység lejtői felé kitékintő kis tér hatalmas burkolt felülete tértárolásaiban nagyvonalú, a táj adta lépték nemes átvezetése urbánus közegbe.

Hidalgo Hartman,

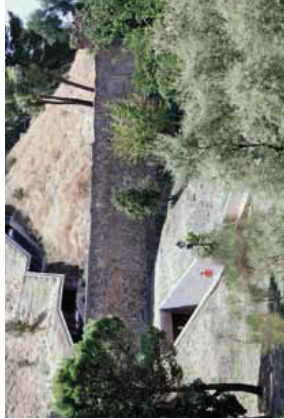
Castellfollit de la Roca, La Garrotxa
Girona, 2007–2009

A minimális építészeti eszköztár alkalmazása a kortárs alkotók egyértelműt kereső magatartásából következik. A mémóki élelményességet is igénybe vevő toledói közterti mozgólépcső elhelyezésekor csak első látásra érzékelünk nagyvonalú gesztust: a városi térszínnek közötti 36 métert áthidaló, 6 lépcsőből álló térsort valójában a hegyszoldalba mélyen bevágott fél-alagúttal lak le hetett létrehozni. A beton szerkezet résnyire szétnyílik, a bent haladóknak folyamatos kilátást biztosítva, ugyanakkor a mély árnyéknak köszönhetően szinte törésvonalszerűen látszik csak a közlekedőút a hegyoldalon.

José Antonio Martínez Lapeña

& Elias Torres Architects,
Toledo Escalator, Toledo, 2000–2001

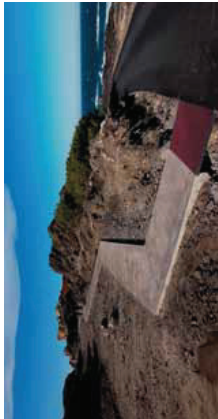
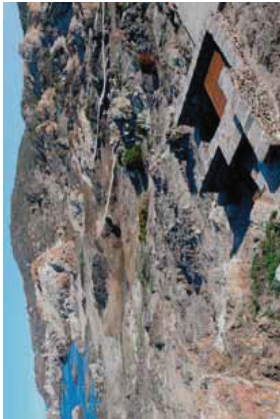
Teruel történeti városmagja olyan erős identifikációs elemekkel rendelkezik, hogy a közter- képzésben a leglényegesebb elemekre elég szorítkoznia a tervezőnek. A br20 építészeti az ék alakban szűkülő városi közteret maximálisan átengedték az aktivitásoknak, csak a kísérő árkádor mentén változtattak az egyöntetű térfedés struktúráján. A mediterrán terekre jellemző „lülburkoltságot” a tév-lágítást is biztosító süllyesztett, járható felületű lámpa-testek játékos vonalvezetése törí csak meg – mindennapi ünnepi fénnel emelve ki a legfontosabb használati időszakban, este. Az egyszerre pazar és puritán arcát mutató, városi táj beavatkozás nemesen egyszerű felülete alatt titok rejlik – a város régi cizmáiból kettőt a közösségi események színteréül használnak, a tér alatt található objektumokat térszínről megfigyelhető utcaalagút kőti össze.

b720 Arquitectos (Fermín Vazquez),
Plaza del Torico, Teruel, 2005–2007

A természet gazdag topográfikus és tektonikus rendszerét tárja fel újra a Cadaqués melletti egykori kiseneti kolónia területének rehabilitációja. Az 1961-ben megnyitott, modernista felüggyel területfoglaló üdülőfalut felszámolták az ezredfordulón, és visszaadták a mintegy 20 hektáros területet a természetnek. Miként lép az ember ugyanarra a tájra („ugyanabba a folyóba”) egy intenzív időszak után, amikor saját érdekeit szem előtt tartva negligálta a természetet? A több mint 400 épületet elbontották, a néhol mementőként hátrahagyott falutestek klatók, pinenótera-szok alapjait alkotják, az autótutakból gyalogos ösvények jöttek létre. Ió tagolt beavatkozások a visszavonulásban, melyek a terület újra aktív életét már csak szemléltetik.

BMF landscape architects (Martí Franch),
Club Med rehabilitáció a Cap de Creus Nemzeti Parkban, Cadaqués, 2005–2010

A köztér építészeti kialakítására újabban koncentrált figyelem fordítódik. Nem véletlen – hiszen a városi és táji identitás közvetítője lehet, leginkább használt felülről léven szó, az emberre legközvetlenebb ható környezeti beavatkozással értékközvetítést végzünk. A közösségi térhasználat demokratikus nyitottsága és társadalmilag horizontális telítettsége különösképpen izgalmas abban a vonatkozásban, ha a választott példák területi elhelyezkedésének is utána járunk. Aktuális – nem csak tájépítészeti értelemben.

Wukosavljev Zorán

A cikk az MTA Bolyai Kutatói Ösztöndíj támogatásával jött létre.

Képlegyezék

1. www.landezine.com/index.php/2009/08/cemetery-design-igualada/
VAGY www.archdaily.com/103839/ad-classics-igualada-cemetery-enric-miralles/
VAGY eng.archinform.net/projekte/5702.htm
2. www.landezine.com/index.php/2011/05/nature-leisure-area-in-montserrat-by-enf-landscape-architecture/
3. www.landezine.com/index.php/2011/05/filadotes-square-by-hidalgo-hartmann/
4. www.landezine.com/index.php/2009/08/toledo-escalator/
5. www.landezine.com/index.php/2010/06/plaza-del-torico/
6. www.landezine.com/index.php/2011/03/tudela-club-med-restoration-in-cap-de-creus-by-enf-landscape-architecture/